

УДК 930.253(476)“1941/1944”

Дырэктывы “Карычневай папкі” для германскай цывільнай адміністрацыі па вядзенні фінансавай гаспадаркі на акупаванай тэрыторыі Беларусі 1941–1944 гг.: крыніцазнаўчы аналіз

Куракова І.Я.

Установа адукацыі “Віцебскі дзяржаўны ўніверсітэт імя П.М. Машэрава”, Віцебск

У артыкуле праведзены крыніцазнаўчы аналіз VI і VII раздзелаў арыгінальнага нямецкага дакумента – “Braune Mappe (Карычневай папкі)”, які ўтрымлівае ключавыя дырэктывы па вядзенні нямецкай цывільнай адміністрацыяй фінансавай гаспадаркі на захопленай тэрыторыі Беларусі ў 1941–1944 гг. Кантэкст уведзеных дакументальных матэрыялаў спрыяе больш аргументаванаму аналізу асобных аспектаў гісторыі ваеннай паўсядзённасці. Артыкул утрымлівае навуковую экспертызу дырэктыў, загадаў і распараджэнняў у сферы фінансаў з улікам іх папярэдняга вывучэння айчыннымі гісторыкамі. Надаецца ўвага разгляду дакумента ў працэсе яго трансфармацыі ў гістарычную крыніцу. На аснове праведзенага аналізу вызначаецца навуковая значнасць і інфарматыўны патэнцыял новай архіўнай знаходкі. Яе крыніцазнаўчы аналіз набліжае даследчыкаў да вывятлення малавядомых аспектаў германскай акупацыйнай палітыкі ў Беларусі ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

Ключавыя словы: Вялікая Айчынная вайна, Braune Mappe (Карычневая папка), германскі акупацыйны рэжым, цывільная адміністрацыя, крыніцазнаўчы аналіз.

(Ученые записки. – 2013. – Том. 16. – С. 58–63)

Directives of the “Brown File” for German Civil Administration on Economic Affairs on the Occupied Territory of Belarus in 1941–1944: Analysis of Sources

Kurakova I.Ya.

Educational establishment “Vitebsk State P.M. Masherov University”, Vitebsk

Source analysis of Chapters VI and VII of the original German document “Braune Mappe (Brown File)” is conducted in the article. The File contains major directives on the German administration financial affairs on the conquered territory of Belarus in 1941–1944. The context of the introduced documental materials facilitates a more substantiated analysis of separate aspects of the history of war chores. The article contains scientific expertise of the directives, orders and regulations in financial sphere considering their previous study by national historians. Attention is paid to considering the document in the process of its transformation into a historical source. On the basis of the analysis the research significance as well as information potential of the new archive finding is singled out. Its source analysis brings the researchers closer to finding out little-known aspects of the German occupation policy in Belarus during the Great Patriotic War.

Key words: Great Patriotic War, Braune Mappe (Brown File), German occupation regime, civil administration, source analysis.

(Scientific notes. – 2013. – Vol. 16. – P. 58–63)

У сучаснай гістарычнай навуцы зроблены значны крок наперад у вывучэнні шэрагу арыгінальных дакументальных крыніц па праблеме эканамічнай палітыкі германскіх акупацыйных улад на Беларусі падчас Вялікай

Айчыннай вайны. Стымуляваўся навуковы інтарэс знікненнем савецкіх ідэалагічных бар’ераў і расакрэчваннем архіўных фондаў. Толькі ў цяперашні час узніклі спрыяльныя абставіны для ўсебаковага даследавання “Карычневай папкі”.

Адрас для карэспандэнцыі: e-mail: ina_kurakova@tut.by – І.Я. Куракова

Савецкія гісторыкі не звярталі сур'ёзнай увагі на вызначаную праблему. Зусім кароткія звесткі пра “Карычневую папку” ўтрымліваюць толькі асобныя савецкія выданні [1, с. 669]. У такім жа кантэксте дакумент на той час падавала і беларуская савецкая гістарыяграфія [2, с. 24–25]. Поўнай яснасці аб сутнасці самой “Карычневай папкі” не дае і тая яе частка, якая ў 1960-я гады ўпершыню была надрукавана як “основные распоряжения и указы А. Розенберга” [3, с. 57]. У 1980-я гады савецкая гістарыяграфія нават у фундаментальнай энцыклапедыі “Великая Отечественная война 1941–1945 гг.” не прыводзіць ніякай згадкі пра “Дырэктывы па вядзенні гаспадаркі” германскай цывільнай адміністрацыі на часова захопленай усходняй тэрыторыі [4, с. 511, 816–817]. Такі падыход да дакумента не змяніўся ні ў сучаснай расійскай [5, с. 121], ні ва ўкраінскай гістарыяграфіі [6, с. 700]. Прычым у апошняй “Карычневую папку” працягваюць памылкова атыясамліваць з “Зялёнай папкой” Г. Герынга ад 16 чэрвеня 1941 г.: “*Основні розпоряджэння та наказы імперскага міністра акупаваных східных абласцей по щодо керівництву ними входили до «Зеленой папки» і называлися «Коричнева папка»*” [7, с. 776].

На пачатку 2000-х гадоў беларускім гісторыкам С.Я. Новікавым у манаграфіі “Эканамічная палітыка нацысцкай Германіі ў Беларусі 1941–1944 гг.” былі апублікаваны асобныя раздзелы “Карычневай папкі”, якія датычыліся дзейнасці германскай цывільнай адміністрацыі ў сферы прамысловай вытворчасці, сельскай і лясной гаспадарак, дрэваапрацоўкі і працоўных рэсурсаў [1]. Аўтар звярнуў увагу на тое, што размова ідзе пра цалкам іншы дакумент – асобную крыніцу, якая ўтрымлівала дырэктывы, загады і распараджэнні гэтак званага Усходняга міністэрства на чале з А. Розенбергам для вядзення гаспадаркі на тэрыторыі Рэйхскамісарыятаў Остланд (адпаведна, Частка I) і Украіна (Частка II “Карычневай папкі”). Адным з важных вынікаў упершыню праведзенага даследавання з’яўляўся археаграфічны аналіз дакумента ў аспекце паказу фактычных вынікаў правядзення германскай эканамічнай палітыкі на акупаванай тэрыторыі Беларусі 1941–1944 гг. Сярод даследчыцкіх знаходак неабходна адзначыць таксама вывучэнне нямецкамоўнай першакрыніцы на аснове выкарыстання метаду кампаратыўнага аналізу, яе параўнанне з

іншымі дырэктывамі, загадамі і распараджэннямі германскай ваеннай і цывільнай адміністрацыі.

Арыгінал “Карычневай папкі” зберагаецца ў Федэральным ваенным архіве Германіі (Фрайбург). Колькасная наяўнасць копіяў і дублікатаў дакумента пакуль не вызначана. Матэрыялы для дадзенай працы аўтарам выяўлены ў фондзе Нацыянальнага архіва Рэспублікі Беларусь (НАРБ, фонд 652). Працяглая захаванасць дакумента неапублікаваным у савецкі час тлумачыцца закрытасцю трафейных фондаў, грыф сакрэтнасці для якіх у Беларусі быў зняты толькі ў пачатку 1990-х гадоў. Магчыма, што другой прычынай працяглай закрытасці з’яўлялася мова (нямецкая) арыгінальнай крыніцы. Гэта зацягвала працэс археаграфічнай апрацоўкі і навуковага аналізу ўнікальнага дакумента. Таму прапанаваны матэрыял фактычна ўпершыню знаёміць чытацкую аўдыторыю са зместам вышэй названых раздзелаў выяўленай крыніцы.

На цяперашні час праведзена крыніцазнаўчая характарыстыка толькі першых чатырох (з 10) раздзелаў дакумента без купюр і скарачэнняў. Таму актуальнымі застаюцца пытанні адносна: 1) увядзення ў навуковы ўжытак пакуль малавядомых частак дакумента; 2) правядзення крыніцазнаўчага і археаграфічнага аналізу новых матэрыялаў асноўных раздзелаў і дадаткаў; 3) даследавання арыгінальнай першакрыніцы ў аспекце паказу рэчаіснасці паўсядзённага мірнага жыцця беларускага насельніцтва за часам германскай акупацыі Беларусі 1941–1944 гг.

Мэта артыкула – крыніцазнаўчы і археаграфічны аналіз шостага і сёмага раздзелаў “Карычневай папкі”, вызначэнне ступені навуковай верагоднасці дакумента і паказ магчымасці яго далейшага выкарыстання.

Матэрыял і метады. Крыніцазнаўчую базу даследавання складае архіўны дакумент “Карычневая папка” (НАРБ, фонд 652, вопіс 1, справа 2, аркушы 1–39). Дакумент уяўляе сабой дырэктывы вышэйшага кіраўніцтва Рэйха і з’яўляецца адным з базавых па вырашэнні акупацыйнай адміністрацыі эканамічных і палітычных задач на новазаятых усходніх тэрыторыях у рамках дзейнасці адміністрацыйна-тэрытарыяльных структур ад Рэйхскамісарыятаў Остланд і Украіна да генеральных камісарыятаў Беларусь, Літва, Валынь-Падолія і Жытомір. Вывучэнне

дадзенай крыніцы дазваляе раскрыць асаблівасці практычнага вырашэння пастаўленых нямецкімі ўладамі задач на захопленай тэрыторыі Беларусі.

У ходзе правядзення даследавання аўтар абавіраўся на прынцыпы гістарызму, аб’ектыўнасці. Былі выкарыстаны метады крыніцазнаўчага, археаграфічнага і тэксталагічнага аналізу дакументальнай крыніцы, а таксама рэтраспектыўны метады, што дазволіла даць ацэнку дзейнасці нямецкіх акупацыйных улад з пункту погляду іх вынікаў і наступстваў у фінансава-эканамічнай палітыцы на акупаванай тэрыторыі Беларусі.

Вынікі і іх абмеркаванне. Стварэнне “Карычневай папкі” адбывалася да пачатку ваеннай агрэсіі нацысцкай Германіі супраць СССР. Непасрэдна дырэктывы былі ўведзены 17 ліпеня 1941 г. У сувязі са зрывам плана “бліцкрыга” ваенна-палітычнаму кіраўніцтву Германіі неабходна было тэрмінова ўнесці змены як у агульную стратэгію цывільнага кіравання, так і вядзенне гаспадаркі на новазанятых усходніх тэрыторыях. Таму дырэктывы “Карычневай папкі”, якія вызначалі механізмы правядзення эканамічнай палітыкі, уступілі ў сілу толькі ў красавіку 1942 г. Яны датычыліся сферы цывільнага кіраўніцтва, гэта значыць былі абавязковымі для выканання на тэрыторыі Рэйхскамісарыятаў Остланд і Украіна. Дакумент напісаны на нямецкай мове, апублікаваны ў друкарні выдавецтва “*Otto Stollberg bei H. Wigankow*” (г. Берлін). На вокладцы дакумента мелася пазнака “*Nur für den Dienstgebrauch*” (толькі для службовага выкарыстання. – *І.К.*) [8, арк. 1]. Дадзены збор распараджэнняў і загадаў быў падрыхтаваны Імперскім міністэрствам па захопленых усходніх тэрыторыях А. Розенберга, з’яўляўся працягам і дадаткам да “Зялёнай папкі” Г. Герынга (“Дырэктывы па вядзенні гаспадаркі на новазанятых усходніх тэрыторыях”).

Арыгінальная назва дакумента – “*Die Zivilverwaltung in den besetzten Ostgebieten (Braune Mappe). Teil A: Richtlinien für die Wirtschaftsführung*” – “Цывільнае кіраванне на занятых усходніх тэрыторыях (Карычневая папка). Частка А: Дырэктывы па вядзенні гаспадаркі”. Дырэктыўныя матэрыялы невыпадкова мелі такую назву. Паводле ацэнак беларускага гісторыка С.Я. Новікава, тут кожнае слова назвы мае сваё значэнне, асэнсаваць якое можна толькі ў кантэксце аналізу іх гістарычнай сутнасці. Аўтар звяртае увагу

чытача на два ключавыя тэрміны ў назве дакумента: адпаведна – *цывільнае кіраванне і вядзенне гаспадаркі*. Першы тэрмін не дае падстаў для варыятыўнага разгляду сутнасці той дзейнасці, якая вынікала непасрэдна з самога словазлучэння для цывільнай адміністрацыі. Другі тэрмін мае варыянты. У рамках традыцыйнага падыходу ён ужываецца з азначэннем “кіраванне эканомікай”, але ў такім выпадку атрымліваецца, што цывільнай адміністрацыі, якая дзейнічала на захопленай тэрыторыі Беларусі, трэба было забяспечваць толькі кіраванне сваімі структурамі без уліку самага галоўнага для перыяду вайны – выканання на месцах усіх дырэктыў, загадаў і распараджэнняў. Гістарычная рэчаіснасць паказвае адваротнае, таму схіляе да надання якраз другога значэння гэтаму тэрміну – *вядзенне гаспадаркі* [3, с. 58].

Аператыўнае значэнне “Карычневай папкі” вызначалі дырэктыўныя ўказанні для дзейнасці германскай цывільнай адміністрацыі на тэрыторыі Рэйхскамісарыятаў Остланд і Украіна. Згодна з дырэктывамі, органы выканаўчай улады гэтых зон акупацыі ў якасці аб’екта для сваёй дзейнасці бачылі не толькі вытворчы патэнцыял рэгіёнаў, але і выкарыстанне мясцовых людскіх рэсурсаў у якасці рабочай сілы. Насельніцтва пастаянна выконвала шэраг ваенных павіннасцей, працавала на карысць акупантаў і на прапанаваных імі ўмовах, карысталася “акупацыйнымі” грашыма (ваеннымі, спецыяльна ўведзенымі новай нямецкай уладай з мэтай рабавання фінансавых рэсурсаў захопленых тэрыторый і насельніцтва), набываць і прадаваць тавары па вызначаных нямецкімі ўладамі цэнах. Дырэктывы змяшчаюць і іншыя канкрэтныя звесткі і асаблівасці паўсядзённага жыцця мірнага беларускага насельніцтва, якое апынулася пад уладай германскіх акупантаў. Таму ацэнку практычнай значнасці дакументальнай крыніцы выявіць не так складана. Без аналізу дадзеных звестак немагчыма абгрунтавана казаць пра фінансава-эканамічную палітыку нямецкіх акупацыйных улад на Беларусі і рэканструяваць паўсядзённае жыццё беларускага насельніцтва падчас 1941–1944 гг.

Аналіз тэксту вызначаных раздзелаў дазваляе выявіць некаторыя асаблівасці дзейнасці нямецкіх акупацыйных улад з пункту погляду іх вынікаў для фінансава-эканамічнай палітыкі на захопленых усходніх тэрыторыях.

Раздзел VI мае назву “*Geld-, Bank- und Kreditwesen, Devisenbewirtschaftung*” (грашо-

вая, банкаўская і крэдытная сістэмы, сістэма валютнага кантролю. – І.К.). Дадзеная частка дакумента змяшчае інфармацыю па 7 падраздзелах і датычыцца крэдытна-грашовай палітыкі, дзейнасці цэнтральных эмісійных банкаў, кампетэнцыі Імперскіх крэдытных кас, грашовага забеспячэння, сістэмы крэдытавання, банкаўскай палітыкі і банкаўскай справы для Рэйхскамісарыятаў Остланд і Украіна, сістэмы валютнага кантролю. Гэта пералік тых фінансавых галін, якія выклікалі найбольшы інтарэс у захопнікаў, бо менавіта яны павінны былі забяспечваць ваенныя фінансавыя патрэбы і выдаткі. Выканаўцамі пастаўленых у дырэктывах задач былі розныя гаспадарчыя службы і само кіраўніцтва цывільнай адміністрацыі, аднак каардынацыя іх дзейнасці кантралявалася на самым вышэйшым узроўні.

“Усе крэдытна-грашоваы мерапрыемствы могуць праводзіцца толькі на папярэдняй згодзе ўпаўнаважанага на чатырохгадовым плане, а таксама рейхсміністэрства на занятых усходніх тэрыторыях, якія, са свайго боку, кіруюцца загадамі вышэйшых органаў улады Рэйха” [8, арк. 29].

Усе фінансава-эканамічныя пытанні разглядаліся ў дырэктывах згодна з тэрытарыяльным прынцыпам, а таксама ў залежнасці ад эканамічнага і палітычнага стану развіцця рэгіёнаў. Па задумцы германскага кіраўніцтва геаграфія працы сеткі банкаўскіх устаноў, іх дзейнасці мела сваю спецыфіку ў залежнасці ад адміністрацыйна-тэрытарыяльнага падзелу Беларусі ў 1941–1944 гг. Найбольш дакладна з адным з важных напрамкаў дзейнасці нас знаёміць наступная вытрымка з дакумента:

“У Остландзе банкаўская сістэма ствараецца па нямецкім узору. Наяўныя банкаўскія структуры захоўваюцца толькі на кароткі пераходны перыяд... Павінны быць створаны як прыватныя, так і грамадскія крэдытныя ўстановы... Так як банкаўская дзейнасць з’яўляецца дапаможным сродкам эканомікі, яе неабходна наступова развіваць... У адрозненне ад Остланда, стварэнне банкаўскай сістэмы на Украіне можа быць менш прывязана да прынцыпаў банкаўскай дзейнасці Рэйха... Тут усімі бягучымі фінансавымі пытаннямі павінна займацца адна банкаўская арганізацыя на грамадска-прававой аснове. Галоўнай яе задачай павінна стаць збіранне грашовай масы,

якая будзе пастаянна павялічвацца з-за недахопу спажывецкіх тавараў... Акрамя таго, усе прадпрыемствы, якія працуюць на дадзенай тэрыторыі, павінны весці свае грашоваы разлікі праз адзіны банк... Такім чынам вырашаецца пытанне аб пачатковым банкаўскім капітале” [8, арк. 30–31].

Што да валютнай палітыкі, у дакуменце згадваецца:

“Ствараецца сістэма валютнага кантролю на акупаваных усходніх тэрыторыях, якая фарміруецца з дапамогай дэвізнага (валютнага) права. Галоўная задача дадзенай сістэмы – прадухіліць адток грошай з тэрыторыі Рэйха праз мяжу да захопленых усходніх тэрыторый. Гэтану адпавядаюць ужо выдадзеныя «пастановы аб валютным праве для Остланда» ад 29 лістапада 1941 года і пастановы для Украіны... Неабходнасць валютнага кантролю выклікана асаблівымі эканамічнымі ўмовамі гэтых тэрыторый (больш нізкі ўзровень цэн і зароботнай планы і г.д.)” [8, арк. 31–32].

Аналіз зместу прыведзеных частак крыніцы сведчыць аб іх інфарматыўнасці. Адзначым, што ў крыніцы даследчыкі могуць выявіць некаторыя ўжо прынятыя ў айчыннай гістарыяграфіі моманты, якія датычацца факта наяўнасці фінансава-эканамічных структур у Рэйхскамісарыятах Остланд і Украіна. Аднак інфарматыўнасць дадзенага дакумента значна шырэйшая. Крыніца не толькі адлюстроўвае тыповыя з’явы і працэсы, а таксама дакладна паказвае іх асаблівасці, якія праходзілі ў дадзены перыяд часу. Доказам гэтай высновы з’яўляюцца ідэнтычныя факты, якія мелі адбітак у розных нарматыўна-прававых актах і іншых дакументах, прынятых цывільнай адміністрацыяй на месцах. Звесткі, якія ўтрымлівае дакумент, з’яўляюцца сапраўднымі і дакладнымі, што пацвярджаецца шэрагам іншых фактаў.

Пры вызначэнні інфарматыўнай важнасці неапублікаваных раздзелаў нямецкамоўнай першакрыніцы мы карыстаемся крытэрыямі кумулятыўнасці і дакладнасці дакумента.

Крытэрыі кумулятыўнасці – гэта ступень уздзеяння дакумента на працэсы мінулага. У рамках дадзенага крытэрыя “Карычневая папка” з’яўляецца дырэктыўным дакументам, а значыць вызначальным пры арганізацыі кіравання на захопленых усходніх тэрыторыях з цывільнай адміністрацыяй. Адсюль –

аналізуемы архіўны дакумент намі разглядаецца ў якасці базавай (зыходнай) крыніцы для навуковага тлумачэння.

Крытэрыі дакладнасці дакумента – гэта вызначэнне яго носьбіта і рэквізітаў, ступені адпаведнасці падаваемай інфармацыі. Тут трэба адзначыць, што крыніца мае ўсе неабходныя элементы падцвярджэння сваёй арыгінальнасці. Акрамя таго, аналіз шматлікіх трафейных дакументаў розных беларускіх і ўкраінскіх архіваў перыяду акупацыі сведчыць аб пастаянным кіраўніцтве гэтымі дырэктывамі і прававымі ссылкамі на іх наяўнасць розных структур нямецкай улады на тэрыторыі рэйхскамісарыятаў Остланд і Украіна.

Раздзел VII пад назвай “*Preisbildung*” (цэнаўтварэнне. – *І.К.*) утрымлівае задачы па рэалізацыі палітыкі цэнаўтварэння, сярод якіх: непасрэднае ажыццяўленне цэнавай палітыкі на акупаваных ўсходніх тэрыторыях; рэалізацыя цэнавай палітыкі Рэйха ў адносінах да ўсходніх абласцей; цэнавая палітыка для гандлёвых паставак з акупаваных усходніх тэрыторый. Спецыфіка палітыкі цэнаўтварэння таксама была прадвызначана адміністрацыйна-тэрытарыяльным падзелам. У розных зонах акупацыі Беларусі цэны на тавары і паслугі павінны быць рознымі, што падцвярджаецца дакументальна: як распрацаванымі вышэйшым кіраўніцтвам дырэктывамі, так і ўказами мясцовых улад. У “Карычневай папцы” прапісана:

“У прыбалтыйскіх генеральных акругах ўпарадкаванне цэн стала неабходна... іх узровень, у параўнанні з астатнімі ўсходнімі тэрыторыямі, быў узняты, але ўсё ж знаходзіўся ніжэй за узровень коштаў Рэйха... Для Беларусі разглядаюцца цэнавыя прынцыпы, сапраўдныя для астатняй захопленай усходняй прасторы” [8, арк. 33].

Такі парадак адмоўна адбіваўся не толькі на эканамічнай, але і на палітычнай стабілізацыі захопленых тэрыторый, а беларусы апынуліся ў розных прававых умовах.

Рэалізацыя цэнавай палітыкі Рэйха ў адносінах да акупаваных усходніх абласцей праяўлялася і ў пастаўках тавараў у Беларусь з Германіі прынцыпова па імперскіх цэнах. Адначасова адбывалася бесперабойнае здзяйсненне паставак тавараў з акупаваных усходніх абласцей у Германію. Галоўны прынцып быў у тым, каб розніца ў цэнах

рабілася карыснай для ліквідацыі бягучай імперскай пазыкі. У дакуменце згадана, што:

“Каб задаволіць патрэбы вермахта і Рэйха ў сельскагаспадарчай прадукцыі, а таксама ў інтарэсах памяншэння іх спажывання, неабходна цэны на гэтыя тавары трымаць як мага больш высокімі... Асноватворным прынцыпам цэнавай палітыкі павінна быць тое, што розніца ў цэнах павінна быць карыснай для пагашэння бягучага доўга Рэйха... Пастаўкі тавараў з Рэйха на ўсходнія тэрыторыі адбываюцца прынцыпова па цэнах Рэйха” [8, арк. 34].

Дадзены раздзел з’яўляўся галоўным арыенцірам для фінансава-гандлёвых структур і органаў акупацыйнай улады. Іх дзейнасць была накіравана на запланаванае скарачэнне інтарэсаў спажывецкага рынку мясцовага насельніцтва дзеля вырашэння галоўнай задачы: забеспячэнне патрэб вермахта і імперыі ў таварах рознага ўжытку.

Крыніцазнаўчы і археаграфічны аналіз прыведзеных дзвюх частак дакументальнай крыніцы пры даследаванні дзейнасці германскай цывільнай адміністрацыі на акупаванай тэрыторыі Беларусі ў 1941–1944 гг. не можа застацца без увагі гісторыкаў. “Карычневая папка” паводле відавой класіфікацыі з’яўляецца арганізацыйна-распарадчым дакументам, які прадстаўляе планы па каланізацыі і практычным выкарыстанні захопленых усходніх тэрыторый, а таксама ўтрымлівае задачы германскага кіраўніцтва ў галіне палітыкі, эканомікі і фінансаў. Непасрэдная крыніца паступлення дакумента (фонд 652) архівістамі Нацыянальнага архіва Рэспублікі Беларусь не ўстаноўлена. Аналіз знешняга віду першакрыніцы дазваляе вылучыць шэраг асаблівасцей: стан захаванасці дакумента даволі добры, выкарыстана тыпаграфская папера фармату А4, арыгінальнасць дакумента вызначаецца наяўнасцю пячатак, штампаў, датыроўкі і іншага.

Перадварэнне архіўнага дакумента ў публічную гістарычную крыніцу адбываецца на стадыі яго дакументальнай публікацыі. Гэты шлях “Карычневай папкі” быў даволі складаны і застаецца незавершаным па сённяшні дзень. У распараджэнні айчынных гісторыкаў знаходзіцца пакуль не ўвесь дакумент. Між тым, крыніца набыла публічнасць і сучасныя даследчыкі атрымалі магчымасць выкарыстання яе ў навуковых мэтах.

Публікацыя поўнага тэксту дакумента – адна з актуальных задач айчыннай гістарыяграфіі.

Што да стратыграфіі дакумента, гэта значыць яго месца ў сістэме іншых дакументаў па тэме вядзення фінансавай гаспадаркі германскай цывільнай адміністрацыяй на акупаванай тэрыторыі Беларусі ў 1941–1944 гг., то яго значнасць складана пераацаніць. Інфарматыўная насычанасць, усебаковае адлюстраванне германскай эканамічнай палітыкі ў сферы фінансаў перыяду акупацыі, навізна арыгінальнай і яшчэ не ў поўным аб'ёме вывучанай крыніцы – вось толькі некаторы пералік гістарычнай і навуковай значнасці дакумента.

Заклучэнне. Крыніцазнаўчы і археаграфічны аналіз, праведзены ў дачыненні да арыгінальнага нямецкамоўнага дакумента “Карычневай папкі”, дазволіў аўтару сфармуляваць наступныя высновы: 1) “Braune Mappe (Карычневая папка)” – адна з ключавых крыніц ваенна-эканамічнай гісторыі Беларусі ў перыяд акупацыі, якая ўтрымлівае асноўныя дырэктывы па дзейнасці нямецкага цывільнага кіраўніцтва на частцы захопленых усходніх тэрыторый; 2) археаграфічны аналіз прадстаўленых раздзелаў дакумента дазваляе зрабіць вывад не толькі аб паходжанні першакрыніцы, але і вызначыць характар нацысцкай фінансава-эканамічнай палітыкі ў дачыненні да захопленых усходніх тэрыторый, у тым ліку Беларусі. Дырэктывы былі распрацаваны на самым вышэйшым узроўні з далёкім прыцэлам, а механізмы іх здзяйснення на месцах набылі скрыты характар. Вывучэнне асаблівасцей гэтай палітыкі на беларускім гістарычным прыкладзе – актуальная задача сучаснай гістарыяграфіі; 3) крыніцазнаўчы аналіз дакумента дазваляе знайсці новыя адказы на шэраг маладаследаваных пытанняў па гісторыі ваеннай паўсядзённасці ў Беларусі, а таксама раскрыць рабаўнічую сутнасць нямецкай акупацыйнай палітыкі па эканамічнай эксплуатацыі гаспадарчых, людскіх і фінансавых рэсурсаў Беларусі 1941–1944 гг.;

4) публікацыя гэтага ўнікальнага ў плане інфарматыўнасці дакумента ў поўным аб'ёме створыць спрыяльныя ўмовы для далейшай працы айчынных даследчыкаў па вывучэнні шырокага кола розных пытанняў гісторыі акупацыі Беларусі ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

Аўтар выказвае падзяку Г.В. Бурак – старшаму выкладчыку кафедры нямецкай мовы ўстановы адукацыі “ВДУ імя П.М. Машэрава” за пераклад арыгінальнай крыніцы.

Літаратура

1. Нюрнбергский процесс: сб. материалов: в 8 т. – М.: Юридическая литература, 1987. – Т. 1. – 688 с.
2. Факторович, А.А. Крах аграрной политики немецко-фашистских захватчиков в Белоруссии / А.А. Факторович. – Минск: Наука и техника, 1979. – 148 с.
3. Новікаў, С.Я. Эканамічная палітыка нацысцкай Германіі ў Беларусі 1941–1944 гг.: агляд крыніц і германскай гістарыяграфіі 1990-х гадоў / С.Я. Новікаў. – Мінск: МДЛУ, 2002. – 219 с.
4. Великая Отечественная война 1941–1945: энциклопедия / М.М. Козлов (гл. ред.); редкол.: Ю.Я. Барабаш, П.А. Жилин (зам. гл. ред.), В.И. Канатов [и др.]. – М.: Сов. энцикл., 1985. – 832 с.
5. Великая Отечественная война. 1941–1945. Военно-исторические очерки. – М.: Наука, 1999. – Кн. четвертая: Народ и война. – 368 с.
6. 1941 год. Страна в огне: ист.-док. изд.: в 2 кн. – М.: ОЛМА Медиа Групп, 2001. – Кн. 1: Очерки. – 720 с.
7. Ветров, І. Фінансова політыка націсцкай Німеччыны та держав-сателітв на окупаванай тэрыторыі Украіны (1939–1944 рр.) // Архівы окупацыі. 1941–1944 / Держ. ком. архівів Украіны; упоряд. Н. Маковська. – К.: Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2006. – С. 774–781.
8. Die Zivilverwaltung in den besetzten Ostgebieten (Braune Mappe) Teil A Richtlinien für die Wirtschaftsführung // Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. – Фонд 652. – Воп. 1. – Спр. 2. – Арк. 1–39.

Паступіў у рэдакцыю 21.11.2013 г.

Прыняты ў друк 30.12.2013 г.